

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİNİN KURULUŞU VE ANNAN PLANI

M.Doğukan GÜNÖZ¹

Öz

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, sui generis durumu ile uluslararası ilişkiler alanında halen çözümlenemeyen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Kaynak tarama yöntemi ile yapılan araştırmanın amacı Kıbrıs Türklerinin bağımsızlık mücadelesinde yaşananları ortaya koymaktır. Kıbrıs' da Türk hakimiyetinin sona ermesi ile Rumlar tarafından sistemli olarak yürütülen Yunanistan ile birleşme isteği neticesinde Kıbrıs Türklerine yapılan zulüm Dünya kamuoyunda hak ettiği tepki ile karşılaşmamıştır. Kıbrıslı Rumların Ada'nın Yunanistan' ile birleşmesi düşüncelerinden vazgeçemedikleri sürece iki toplumun beraber yaşamasının imkansız olduğu aşıkardır. Bu duruma karşılık Ada'da yaşayan Türklerin kendi kaderini tayin hakkını kullanma talepleri uluslararası ortamda karşılık bulamamaktadır. Uluslararası ortamın hakim güçleri tarafından yanlı olarak sağlanmış statüko neticesinde Kıbrıslı Türklerin adada yaşadığı sorunlar günümüze kadar devam etmektedir.

Abstract

Turkish Republic of Northern Cyprus, with its sui generis position confronts us as an unsolved problem in the international relationship area. Main aim of this article is to expose the facts in the independence period of the Cypriot Turks. By the end of the Turkish rule in the Cyprus, the oppression which aimed the unification with Greece done by Cypriot Greeks didn't get the legitimate reaction in the world public opinion. It is clear that the unification of the Greek and Turkish parts seems impossible if the Cypriot Greeks will not surrender the idea of unification of the Island and Greece. In behalf of the current situation, the Turkish citizens'- who lives in the island- self-determination right has been unreturned in the international environment. The problems of the Turkish citizens in the island which is based on prejudiced status quo, provided by the Super Powers of the international environment still in progress until today.

1. Giriş:

Kıbrıs Doğu Akdeniz'deki stratejik konumu ile tarih boyunca hüküm süren devletlere Doğu Akdeniz'de önemli bir üstünlük sağlamıştır. Anadolu'nun yaklaşık olarak 65 km güneyindeki konumu

¹ UGS Yüksek Lisans Öğrencisi, SAREN
e-posta: mdgunoz@gmail.com

ile de ayrıca Türkiye'nin güvenliği için çok önemli bir yere sahiptir. Jeopolitik olarak kritik bir noktada olmasından dolayı da Ada üzerinde sürekli farklı toplumlar hak iddia etmişlerdir. Bu makalenin amacı; Enosis'i gerçekleştirmek isteyen Kıbrıslı Rumların Ada'daki huzur ortamını bozduktan sonra, Kıbrıslı Türklerin başlattıkları bağımsızlık hareketleri neticesinde KKTC' nin kurulması ve sonrasında bu durumun uluslararası ortamda kabulü için yapılan çalışmaların ortaya koyulmasıdır. Araştırmada; bulgulara ulaşmak için kaynak tarama yöntemi, sonuç bölümünde ise betimleyici yöntem kullanılmıştır.

1571 yılında Ada'nın Osmanlı İmparatorluğu tarafından işgal edilmesi ile Venedik hükümlanlığı sona ermiş ve 1878 yılına kadar Ada'da tüm halklar için huzur ortamı hakim olmuştur. 1878 yılında Ada'nın yönetiminin geçici olarak İngiltere'ye verilmesi Rum halkı tarafından sevinçle karşılanmış ve Enosis emellerini yeşertmiştir. 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulmasına kadar geçen dönemde bu istekleri doğrultusunda sayısız girişimde bulunan Kıbrıslı Rumların Ada'da yaşayan Türkler üzerindeki baskısı da zamanla artmıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması ile emellerine biraz daha yaklaştıklarını düşünen Rumların gerçekleştirdikleri terör eylemleri neticesinde Ada'daki huzur ortamı tamamen bozulmuş, 1974 yılında Türkiye'nin yaptığı müdahale ile Ada'daki Rum terörü son bulmuştur. 1983 yılında kurulan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile de konu uluslararası ortamda çok farklı boyutlara ulaşmıştır.

Kıbrıs Barış Harekati ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kurulmasına uluslararası ortamın başat güçleri tepki göstermişler ve Türkiye'nin yaptığı müdahaleyi işgal, KKTC'nin kurulmasını ise "geçersiz" saymışlardır. Bu duruma rağmen Kıbrıslı Türkler bu konuda mücadele etmeye devam etmişlerdir. 2004 yılında Ada'daki çözümsüzlüğün sonlandırılması için ortaya atılan Annan Planı'nın Rum tarafı tarafından reddedilmesi, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin AB üyeliğine kabul edilmesi ile durum içinden çıkmaz bir hale gelmiştir. Çözümsüzlükten yana olan Rum tarafı adeta ödüllendirilerek, tüm Kıbrıs adına AB üyeliğine kabul edilmiş ve bu vesile ile de Kıbrıslı Türklerin haklarının gasp edilmesine devam edilmiştir. Halen Ada'da, uluslararası ortamın yanlı tutumu neticesinde meydana gelen bu haksız durum ve Kıbrıslı Türklerin haklı mücadelesi devam etmektedir.

2. Kıbrıs Adasının Tarihçesi ve 1878'e Kadar Önemli Gelişmeler:

Kıbrıs Akdeniz' in Sicilya ve Sardinya' dan sonra üçüncü büyük adasıdır. İnsanların ilk yerleşiminin MÖ 10000 yıllarında olduğu tahmin edilmektedir. Doğu Akdeniz ve Doğu Akdeniz'den geçen ticaret yollarındaki hakim konumundan dolayı stratejik önemi vardır. Kıbrıs, birçok stratejik hedefi kontrol etmekle beraber kendisi de stratejik bir hedeftir. Ortadoğu petrolünün ulaşım yollarına egemen olması; Ortadoğu'dan Afrika'ya uzanan bölgeyi kontrol etmesi ve Anadolu-Ortadoğu-Süveyş Kanalı hattına hakim olması; Süveyş Kanalı'ndan Hint ve Pasifik Okyanusu'na uzanan deniz yolunun kontrol noktalarından biri olması; hava hakimiyeti teorisi uyarınca, hava gücünün her yöne doğru yönlendirilmesinde önemli bir platform oluşturması; Ortadoğu'da petrol merkezli muhtemel bir savaşta, depo görevini üstlenebilecek olması ve Ada'ya hakim olan otoritenin, Ortadoğu devletleri

üzerinde de prestij sahibi olabileceği gibi sebepler, Kıbrıs adasının stratejik hedef olmasının başlıca gerekçeleridir. Bu gerekçelerden hareketle bölge üzerinde stratejik hesaplar yapan çeşitli güçler, Kıbrıs sorununa dolaylı ya da doğrudan müdahale etmektedirler.²

Kıbrıs'ın, 1571' de Osmanlı İmparatorluğu tarafından fethedilmesi ile Türklerin adaya yerleşmeleri ile Antik Çağ' dan beri ilk kayda değer nüfus değişimi yapılmıştır. Ada'nın fiilen Osmanlı idaresi altında kaldığı 1571-1878 yılları arasında, adalet ve eşitliğe dayanan bir yönetim düzeni kurulmuştur. Anadolu'nun çeşitli yörelerinden sanat, ticaret ve tarımla uğraşan Türklerin yerleştirildiği Ada'da halka toprak dağıtılmış ve Venedik döneminden kalma ağır vergiler kaldırılmıştır. Ayrıca bu dönemde sürgündeki Ortodoks Rum Başpiskoposu, Kıbrıs'a getirilerek yetkileri iade edilmiş ve kiliseye Ada'da mal edinme hakkı verilmiştir. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında toplanan Berlin Kongresinde Osmanlı İmparatorluğu çıkarlarını savunması için ödün olarak Kıbrıs Adası 1878 yılında, egemenliği Osmanlı İmparatorluğu'nda kalmak üzere İngiliz yönetimine devredilmiştir. Rusların Kars, Batum ve Ardahan'dan çekilmeleri halinde Ada'nın Osmanlı İmparatorluğu'na iade edileceği ise antlaşmada garanti edilmiştir. Ancak İngiltere, 1.Dünya Savaşını gerekçe göstererek 1914' de, Kıbrıs'ı tek taraflı olarak ilhak etmiş ve bu ilhak Türkiye Cumhuriyeti tarafından 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması ile kabul edilmiştir.³

3. Ada'da Geçici İngiliz Yönetimi ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kuruluşuna Kadar Olan Dönemde Önemli Gelişmeleri (1878-1960) :

a. Kıbrıs'ın Yönetiminin İngiltere'ye Devredilmesi:

Osmanlı İmparatorluğunun egemen olduğu dönemde dahi Kıbrıs üzerinde İngiltere ve Osmanlı İmparatorluğu arasında, Rumlar ve Ortodoks Kilisesinden kaynaklı bazı önemli gelişmeler olmuştur. Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında imzalanan Berlin Antlaşmasına göre Kıbrıs'ın yönetimi 1878 yılında egemenlik hakkı Osmanlı İmparatorluğunda olmak kaydıyla geçici olarak İngiltere'ye devredilmişti. İngiltere'nin bu antlaşma ile Kıbrıs' a yerleşmesi, Ada'da yaşayan Rumlar tarafından sevinçle karşılanmış ve uzun yıllardır tek hedefleri "Enosis"e ulaşmalarını kolaylaştıracak bir etken olarak görülmüştür. Rumlar, İngilizlerin kısa bir süre sonra Kıbrıs'ın yönetimin kendilerine devredeceklerini hesap etmekteydiler. Nitekim Oniki ada örneğinde İngiltere, bu yolu izlemişti. Ancak Rumların hesaba katmadıkları, Ada'nın halen Osmanlı hükümrانlığında olduğu, önemli bir Türk nüfus barındırdığı ve stratejik nedenlerle (Süveyş Kanalı'nın girişini korumak ve Ermenistan'a yönelecek muhtemel bir Rus saldırısında hareket üssü olarak kullanmak için) İngilizlerin Ada'ya ihtiyacı olduğuydu.⁴

² Bahadır Bumin Özarlan, **Uluslararası Hukuk Açısından Kıbrıs Sorunu**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2007, s.23-25

³ İsmail Bozkurt, **Kıbrıs'ın Tarihine Kısa Bir Bakış**, AB ve Kıbrıs Bugünü ve Geleceği, Gündoğan Yayınları, İstanbul, 2002 s.13

⁴ Pierre Oberling (Çeviren: Mehmet Erdoğan), **Bellapais' e Giden Yol Kıbrıs Türklerinin Kuzey Kıbrıs' a Göçü**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1987 s.11

b. İngiltere'nin Ortadoğu Politikasındaki Değişim:

İngiltere'nin Ortadoğu politikasını değiştirmesinin bir yansıması olarak, o güne kadar izlediği Rum yanlısı politikalarından vazgeçmesi sonucunda; Vergi Kanunu'nu bahane eden Rumlar, 1931 yılında İngilizlere karşı ayaklanmışlardır. Mısır'dan gelen takviye kuvvetler ile bastırılabilen bu isyan, Rumların İngilizlere karşı gerçekleştirdiği ilk isyandır. Bunun sonucunda İngiliz yönetiminin adadaki politikaları sertleşmiş ve adadaki her tür milliyetçilik önlenmek istenmiştir. İkinci Dünya Savaşından sonra ise Yunanistan, Kıbrıs konusunda çok daha pervasızca hareket etmeye başlamıştır ve 1951 yılında Kıbrıs'ın kendisine verilmesi için diplomatik olarak İngiltere' ye başvurmuştur. Bu başvurudan bir sonuç alamayan Yunanistan konuyu 1954 yılında Birleşmiş Milletlere taşımıştır ancak bu öneri Birleşmiş Milletler tarafından reddedilmiştir.⁵

Diplomatik yollarla "Enosis"in gerçekleştirilmesinin günün şartlarında mümkün olmadığını anlayan Yunanistan, bu emeli için farklı yollara başvurmaktan çekinmemiştir. Rumlar, 1955 yılında Grivas önderliğinde EOKA örgütünü kurarak Ada'da ayaklanmalara başlamışlardır. Grivas, bu noktadan sonra Kıbrıs'ta iç savaşın başlamasına sebep olmuş ve EOKA Örgütü kısa süre içerisinde İngiliz yönetimi için büyük bir problem haline almıştır. Ancak EOKA' nın tek hedefi İngiltere değildi. Ada'nın Yunanistan'a bağlanması önündeki tüm oluşumlar EOKA Örgütü için kaldırılması gereken engellerdi.

c. Türk Mukavemet Teşkilatı (1957):

EOKA örgütünün başlattığı silahlı mücadele, Türk halkında etkili savunma yapacak bir örgütlenme ihtiyacını ve zorunluluğunu ortaya çıkartmıştır. Türk Mukavemet Teşkilatı da işte bu ihtiyacın bir ürünüdür. EOKA' nın 1956 yılından itibaren Türk halkına yönlendirdiği eylemlerine karşılık olarak Rauf Denktaş, Kemal Tanrısevdi ve Dr. Burhan Nalbantoğlu ile birlikte TMT' yi kurulmuştur. Rauf Denktaş bu örgütün Türkiye'nin yardımı olmadan başarılı olamayacağı görüşü ile 1958 yılında, Dr. Fazıl Küçük ile beraber Türkiye' ye giderek TMT' nin askeri olarak örgütlendirilmesi ve silahlandırılması için yardım istemiştir. Bunun üzerine Türkiye de, Seferberlik Tetkik Kurulu vasıtası ile TMT' yi yeniden yapılandırma çalışmalarına başlamıştır. Ankara' da TMT ile ilgili çalışmaları yürütmek üzere Binbaşı İsmail Tansu görevlendirilmiş, Rauf Denktaş, Dr. Burhan Nalbantoğlu ve Kemal Tanrısevdi'nin ilk nüvelerini oluşturduğu TMT, Yarbay Rıza Vuruşkan'ın 1 Ağustos 1958 tarihinde Kıbrıs'a TMT' nin ilk bayraktarı olarak yönetimi eline alması sonrası hızla örgütlenme ve silahlanma aşamalarına ulaşarak profesyonel bir yapı kazanmıştır.⁶ Çalışmalarını Türkiye'deki Özel Harp Dairesi'ne bağlı yürüten TMT' nin başlangıcından itibaren en yetkili kişisi de elbette yine Türkiye' den görevlendirilen bir subay olan bayraktardı.⁷

⁵ Efkal İrkiçatal, "İkinci Dünya Savaşı Sonrası İngiltere'nin Ortadoğu Politikaları için Kıbrıs'ın Stratejik Önemi ve Kıbrıs Meselesinin Ortaya Çıkışı", SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:2012/1, Sayı:15, s. 31-59 s.47

⁶ Ahmet Zeki Bulunç, "Aslında Hiç Kimse Uyumuyordu", Kıbrıs Mektubu Dergisi, Cilt No:28, s.2-4

⁷ Kani Kanol, TMT'nin Şifreleri, Kani Kanol Söylem Yayınları, Lefkoşa, 2012

4. Kıbrıs Cumhuriyetinin Kurulması ve 1974' e Kadar Önemli Gelişmeler

a. Kıbrıs Cumhuriyetinin Kurulması (1960):

İkinci Dünya Savaşı sonrasında İngiltere, Ada'daki yönetimini biraz yumuşatmış ve bu tarihlerden itibaren Ada'da özerk bir yönetim oluşturma çalışmalarına başlamıştır. Bu amaçla bazı planlar hazırlamıştır. Bu planların tamamı Ada'daki İngiliz egemenliğinin devam ettirilmesi ve Enosis idealini yansıtmadığı gerekçesiyle Rumlar tarafından reddedilmiştir. Bütün bu gelişmeler olurken 1958 yılının ortalarında Ada'daki Türk ve Rum toplumları arasındaki çatışmaların yaygınlaşması sonucunda, girişimlerde bulunulmuş ve taraflar bir araya getirilerek 11 Şubat 1959'da Zürih Antlaşması ve 19 Şubat 1959'da da Londra Antlaşması imzalanmıştır. Bağımsızlık; iki toplumun ortaklığı, toplumsal alanda otonomi ve anlaşmaya varılan yapının, Türkiye, İngiltere ve Yunanistan tarafından garanti edilmesi ilkelerine dayanan uzlaşma ile Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulmasına karar verilmiştir. 16 Ağustos 1960' ta Kıbrıs Anayasası' nın yürürlüğe girmesi ile de Kıbrıs Cumhuriyeti resmen kurulmuştur.⁸

1960 Anayasasının imzalanması ile Kıbrıslı Türklere adada yaşamaları için ihtiyaç duydukları hukuksal dayanak da sağlanmıştır. Kıbrıs Anayasasına göre Kıbrıs Cumhuriyetinin biri Türkçe diğeri Rumca iki resmi dili oluyordu. Hükümet, kendi toplumlarınca seçilen bir Rum başkan, bir Türk başkan yardımcısı ile 7 Rum, 3 Türk' ten oluşan bakanlar kurulundan oluşmaktaydı. Yasama organı temsilciler meclisiydi ve bu meclisin %70' i Rumlardan, %30' u Türklerden oluşmaktaydı. ⁹ Ayrıca Kıbrıs Cumhuriyeti üzerinde İngiltere, Yunanistan ve Türkiye Cumhuriyetinin garantörlük hakkı vardı.

b. Ada'da Huzur Ortamının Bozulması:

1963 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti devlet başkanı Makarios, anayasa ile ilgili değişiklik önerisinde bulundu. Kıbrıslı Türkler bu öneriye karşı çıktılar ve 21 Aralık 1963 günü iki Kıbrıslı Türkün üzerine ateş açılarak öldürülmeleri üzerine adada toplumlararası çatışmalar başladı. Rumların bu hareketi "Kanlı Noel" olarak adlandırıldı. Sonunda da Kıbrıslı Türler, Kıbrıs Cumhuriyetindeki idari ve siyasi yapılanmadan çekilmek zorunda kaldılar.¹⁰ Bu esnada Birleşmiş Milletler Barış Gücü ada üzerindeki önemli noktalara Kıbrıs Türkleri ve Kıbrıs Rumları arasındaki çatışmaları engellemek için konuşlandırıldı. Ada'da durum gerginleşmiş olsa da sağgörü ve uluslararası baskılar Yunanistan ve Türkiye'nin müdahale etmesini engelliyordu. Kıbrıslı Rumlar kamu istihdamının ve yetkili mevkilerin neredeyse tümünü ellerinde bulundurmalarına rağmen-veya belki de bundan dolayı-

⁸ İsmail Bozkurt, **aynı eser**, s.13-15

⁹ Pierre Oberling, **aynı eser**, s.27

¹⁰ Fuat Veziroğlu, **Denktaş ve Kıbrıs' ta Son Tango**, Bir Millet Uyanıyor:16 Kuran:Atilla İlhan Bilgi Yayınevi, Şubat 2007 s.194

Kıbrıs'taki durum istikrarlı görünüyordu. Ancak Kıbrıs artık kriz olmaktan çıkmış olsa da "sorun" olarak kaldı.¹¹

1967 yılında Yunanistan'da kontrolü eline alan askeri cuntaya karşı 1973 yılında başlayan öğrenci hareketlerine karşılık askerler, dikkatleri başka yöne çekmek için Yunanistan'ın Kıbrıs üzerindeki iddialarını yeniden ortaya atarak kamuoyunda destek aramak istemişlerdir. Öğrenci gösterilerinin ardından askeri cuntanın başına geçen General İoannis, adayı Yunanistan ile yeniden birleştirmek ve Makarios'u saf dışı bırakmak için Grivas ve diğer Kıbrıslı Rum milliyetçiler ile işbirliği içinde girmiştir. 15 Temmuz 1974 tarihinde Kıbrıs Ulusal Muhafız Birlikleriyle beraber özenle seçilmiş Yunan subaylar Cumhurbaşkanlığı Sarayı'na saldırdılar ve Makarios' u Ada'dan kovarak doğrudan Atina'ya bağlı olması beklenen kukla bir hükümet kurdular. Nikos Sampson yeni hükümetin devlet başkanı oldu ve bu durum dünyaya ilan edildi.

5. Kıbrıs Barış Harekatı ve KKTC' nin Kurulması

a. Kıbrıs Barış Harekatı (20 Temmuz 1974):

Türkiye Cumhuriyeti adada gerçekleştirilen darbe nedeniyle Zürih ve Londra antlaşmalarına istinaden Kıbrıs Barış Harekatını gerçekleştirdi. Bu hareket bazı noksanlıkları ile beraber dönemin şartları ve eldeki imkanlar göz önüne alındığında, başarılı bir şekilde icra edilmiş ve Kıbrıs Türklerinin özlemi neticelendirilmiştir. Bu davaya ömrünü adanmış, TMT' nin kurucularından, sonrasında KKTC' nin kurucu cumhurbaşkanı olan Rauf Denktaş'ın Ada'ya paraşütle inen bir Türk subayı ile arasında geçen diyalog o günleri zihinlerimizde çok net bir şekilde canlandırmaktadır:

"Rauf Denktaş ve Osman Örek, Korg.Nurettin Ersin'e hoş geldin demek için, yolun tehlikeli olduğunu bile bile, bir arabayla çıkıp Boğazköy'e geldiler. Komutan Denktaş'ı görünce saygıyla ayağa fırladı ve kucaklaştılar. Denktaş, komutanı oyalamamak için izin isteyip ayrıldı. Paraşütçülerin toplanmasını gözlemleyen genç bir paraşütçü subaya selam verdi: "Altınızda alevler içinde tarlalar, her yandan ateş ediliyor. Bu cehennemin içine atlarken korkmadınız mı? Subay gülümsedi: Korkmadık. Size bir şey söyleyeceğim, inanmayacaksınız. Ben boşluğa atladığımda etrafımda beyaz atlar üzerinde, yalın kılıç, 1571'in askerleri vardı. Onlarla indim buraya. Denktaş'ın tüyleri diken diken oldu. Sarılıp ağladı."¹²

Türkiye Cumhuriyetinin gerçekleştirdiği bu müdahaleler ile Kıbrıs' ı Türkler için yaşanabilir bir alan kontrol altına alınmıştır. Bu müdahaleler Türk Dış Politikası açısından bir dönüm noktası olmuştur.¹³ Yapılan müdahale uluslararası ortamda tepkiyle karşılanmıştır. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin Kıbrıs Barış Harekatını gerekçe göstererek Türkiye' ye yaptığı yardımları kesmesi ve "silah ambargosu" uygulaması, bu tepkilerin en somut örnekleridir. Bu da Türk-Amerikan

¹¹ Tony Judt (Çeviren: Dilek Şendil), *Savaş Sonrası: 1945 Sonrası Avrupa Tarihi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2009, s. 617

¹² Turgut Özakman, *Çılgın Türkler Kıbrıs*, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 2012, s.368

¹³ Bahadır Bumin Özarıslan, *aynı eser*, s.37

ilişkilerini olumsuz yönde etkileyen bir gelişme olmuştur. Kıbrıs konusunda Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşmiş Milletlerin takındıkları tutum neticesinde Türkiye dış politikasından çok yönlü ilişkiler kurmak için çaba göstermiştir. Ayrıca silah ambargosu nedeniyle Türkiye'nin silah ve askeri teçhizat ihtiyacı gözden geçirilmiş ve Türk Savunma Sanayi'nin kurulmasına karar verilmiştir. Aselsan ve Roketsan gibi önemli Türk Savunma Sanayi firmaları işte bu dönemde, milli imkanlarla kurulmuş ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin kritik ihtiyaçlarını karşılamıştır.

Kıbrıs Barış Harekâtı ile adada yeni bir dönem başlamıştır. Kıbrıslı Türklerin; siyasi, idari, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak ve ileride kurulacak iki kesimli bir devlete zemin hazırlamak amacıyla 1975 yılında Kıbrıs Türk Federe Devleti kurulmuştur. Bu esnada adada iş gücünü arttırmak için Türkiye' den göçler başlamış, bir süre sonra da adanın güneyindeki Türklerin kuzeye, kuzeydeki Rumların da güneye geçmesine izin verilmiştir. Yapılan bu nüfus düzenlemeleri ile Türkler ilk defa sınırları belli bir alanda toplanma ve korunma imkanına kavuşmuşlardır.

b. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kurulması (15 Kasım 1983):

1977-1979 ve 1980-1983 yılları arasında devam eden toplumlararası görüşmelerden bir sonuç alınamamıştır ve bunun üzerine 15 Kasım 1983' te Kıbrıs Türk Federe Devleti Meclisi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini ilan etmiştir. KKTC Kurucu Meclisi' nin yaptığı çalışmalar ile KKTC Anayasası 5 Mayıs 1985' te referandum ile kabul edilmiş ve Rauf Denktaş ilk cumhurbaşkanı olmuştur. Bu durum uluslararası ortamda olumsuz karşılanmış, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kurulması kararını "hukukî geçersiz" sayıp geri alınmasını ve bütün devletlerden sadece Kıbrıs Cumhuriyeti'ni tanımalarını istemiştir. Bu karar ve baskılar sonucunda da bağımsızlığı kabul eden sayılı devletler de bu kararlarından vazgeçmişlerdir. Aslında burada üzerinde durulması gereken bir konu da, "KKTC'nin tanınmaması" için diğer devletlere yapılan çağrıdır. Herhangi bir devlet, yeni kurulan bir devleti tanıma veya tanımama konusunda iradesini serbest kullanabilmelidir. BM Güvenlik Konseyinin aldığı bu karar bir baskı unsuru olmakta ve egemenlikten doğan serbest irade hakkını kısıtlamaktadır. Uluslararası ortamın bu baskıcı yapısından dolayı günümüzde KKTC' yi sadece Türkiye Cumhuriyeti tanımaktadır.¹⁴

6. 1990 Sonrası Gelişmeler ve Annan Planı

1990 yılı Kıbrıs sorununda tarafların sayısının arttığı bir dönüm noktasıdır. Yunanistan ile tarihi hedeflerini gerçekleştiremeyen Rum tarafı 4 Temmuz 1990' da bütün Kıbrıs adına AB' ye üyelik müracaatında bulunmuştur. 1959-1960 antlaşmalarına aykırı olmasına rağmen bu müracaat neticesinde Rum tarafına 1995 yılında adaylık statüsü verilmiş ve böylece AB' de Kıbrıs Sorununda bir taraf haline gelmiştir. AB'nin Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin bu müracaatını kabul etmesi ve gündemine alması, Kıbrıs'ta "meşru hükümet" olarak görülmelerine ve bu da Kıbrıs'taki çözümsüzlükte önemli bir

¹⁴ Bahadır Bumin Özarıslan, **aynı eser**, s. 33

rol oynamalarına neden olmuştur. Bu karar göstermektedir ki AB ve BM normları çerçevesinde kurulmasını düşledikleri çözümde KKTC' ye yer yoktur.¹⁵

1990 sonrası dönemde çözüm için bazı girişimler gerçekleştirilmiştir. Bu çözüm önerilerinde iki tarafın da kabul edeceği siyasi eşitlik temeline dayanmıştır. İki kesimli federal yapı da olsa kurulacak olan Kıbrıs Devleti' nin egemenliği ve uluslararası kişiliği tek olması öngörülmüştür. Her federe devletin kendi yönetimi konusunda karar vereceği ve bir toplumun, ötekisi üzerinde egemenlik hakkına sahip olmadığı bu yapıda, federal hükümetin yapısı, oluşumu ve işlevleri de ayrıntılı olarak düzenlenmişti. Ancak Kıbrıs Rum Tarafı 1994 yılından itibaren ortak bir anlaşma zemini olmadığını iddia ederek Türk tarafı ile görüşmeyi reddetmiştir. Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin aldığı bu kararda AB üyelik sürecinde kendi lehine olan gelişmelerin etkisi büyüktür.

1997 yılında BM Genel Sekreteri Koffi Annan her iki tarafın liderlerine yüz yüze görüşme çağrısı yapmıştır. ABD ve İsviçre' de yapılan görüşmelerden de maalesef bir sonuç çıkmamıştır. 2001 yılında KKTC Cumhurbaşkanı Denktaş tarafından Rum lider Klerides' e bir mektup yazılmış ve görüşme teklifinde bulunulmuştur. 2002 yılında başlayan görüşme süreci BM Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından hazırlanan kapsamlı çözüm planının ortaya çıkması ile sonuçlanmıştır. Kamuoyunda "Annan Planı" olarak bilinen çözüm önerisine göre; iki kurucu devlete sahip olan Kıbrıs' ın tek bir uluslararası kişilik ve egemenliğe sahip olduğu belirtilmiş ve Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının ancak federal parlamentonun kabul etmesi ve Kıbrıs Rum Devleti ile Kıbrıs Türk Devleti seçmenlerinin ayrı referandumlar aracılığı ile onay üzerine değiştirilebileceği önerilmiştir. Planda anayasanın bu iki temel maddesinin değiştirilemeyeceği kaydedilmiş, her alanda eşit oldukları belirtilen Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum devletlerine tanınan yetkilerin de aynı olduğu belirtilmiştir. Planda dikkat çekici bir nokta da Kuruluş Anlaşması ile kurulan yeni düzende herhangi bir tek taraflı değişiklik yapılması, herhangi bir şekilde bölünme ve ayrılma, özellikle Kıbrıs' ın tamamının veya bir kısmının diğer bir ülkeyle birleşmesi yasaklanmıştır.¹⁶

Annan Planı 2004 yılında KKTC ve Güney Kıbrıs Rum yönetiminde yapılan referandumlar neticesinde Türk tarafının kabul kararına karşılık Rum tarafının reddetmesi ile hayat geçirilememiştir. Dünya kamuoyunda sürekli çözümsüzlüğün sebebi olarak Türk tarafı gösterilirken, planın Rum tarafı tarafından reddedilmesine rağmen bu konuda Türk tarafına yapılan eleştiriler sona ermemiştir. Ada'daki çözümsüzlüğün kaynağı olan Rumlar, referandumda sergiledikleri tavra rağmen, sanki ödölmüş gibi, 2004 yılında AB üyeliğine kabul edilmişlerdir. Dönemin Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş referandumla ilgili olarak görüşlerini şöyle belirtmiştir:

"Rumların plana hayır diyeceği referanduma çeyrek kala kesinlik kazanmıştı. Biz de "hayır" deseydik sorunun rengi bir anda değişecek, Kıbrıs treni hayal bile edilmesi mümkün

¹⁵ Metin Fahriöglü, "KKTC'nin Tanınması ve Uluslararası Hukuk", Kıbrıs Mektubu, Kıbrıs Türk Kültürü Derneği Genel Merkezi Yayını, Cilt No:28, 2015, s.50-55

¹⁶ Kudret Özersay, "Annan Planı ve Federal Yasaları Çerçevesinde Doğu Akdeniz Yetki Alanları", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi Sayı:59 s.205-229, s.4

*olmayan, tamamen farklı bir raya girecekti. Sandıktan sadece Rumlardan değil, Türklerden de "hayır" çıkmalıydı. Bunu yapsaydık dünya bir şok yaşayacak, böylesi bir sonuç dünyanın yüzünde bir kırbaç etkisiyle şaklamış olacaktı. Dünya birdenbire şimdiye kadar kendinden saklanan müthiş bir gerçekle karşı karşıya gelecekti. İki halkın bir arada iç içe yaşaması imkansızdır. Her iki sandıktan "hayır" çıkmasının dünyaya vereceği mesaj buydu. O ana kadar yalan dolanla dünyanın gözünde resmedilen Kıbrıs tablosu bambaşka bir şekil alacaktı. İki sandıktan "hayır" çıkması durumunda iki halka, iki toprağa, iki devlete dayalı bir çözüm olacaktı. İki devlet merkezde tek şemsiye altına girerek üçüncü hukuksal varlık oluşturabilir. AB bünyesi içinde hukuksal olarak tek temsiliyet sağlanabilirdi."*¹⁷

7. Sonuç

1571'de Türk hakimiyetine giren Kıbrıs Adası, 1878 yılında İngiliz diplomasisinin bir oyunu ile yönetimi İngiltere'ye geçici olarak verilmiş ancak bu geçici durum 1923 yılında resmen kalıcı olarak Türkiye Cumhuriyeti tarafından kabul edilmiştir. İşte bu tarihlerden itibaren de adada yaşayan Türkler, yabancı güçlerin baskısı altında ezilerek, milli kimlikleri unutturulmaya çalışılmış ve Balkan Devletlerinde kalan Türk vatandaşlarımız gibi Kıbrıs Türkleri de Anadolu'nun neredeyse burnunun dibinde büyük acılar yaşamışlardır. Yunanistan'ın Ege Denizi ve Batı Anadolu'da kurmak istediği hakimiyet fikrinden Kıbrıs da nasibini almıştır. Türk hakimiyeti boyunca huzur ve güvenliğin hakim olduğu Kıbrıs, Türk hakimiyetinin sona ermesi ile büyük sorunlar ve tarifi mümkün olmayan acılar yaşamıştır.

1930'lardan itibaren Ada'da yaşayan Rumların, İngiliz yönetimi ve Kıbrıslı Türkler karşısında giriştikleri mücadele ile huzur ortamı tamamen bozulmuş ve toplumlar arasında çatışmalar şiddetlenmiştir. Kıbrıs sorununa en önemli etkiyi, İngiltere'nin uyguladığı farklı dış politika yaklaşımları göstermiştir. İngiltere'nin bu politika değişiklikleri Kıbrıslı Rumları Yunanistan ile birleşme konusunda cesaretlendirmiş ve Ada'da kurulan EOKA terör örgütü bu konuda çalışmalarına başlamıştır. Barışın simgesi zeytin ağaçları ile kaplı Ada'yı bu örgütün gerçekleştirdiği eylemler adeta bir kan gölüne çevirmiştir. Kıbrıs Türkleri tek başlarına üstesinden gelemeyecekleri bu eylemler karşısında gözlerini her zamankinden daha fazla Türkiye'ye çevirmişlerdir. Yanı başında öz kardeşinin bu çılgınlığa daha fazla seyirci kalmak istemeyen Türkiye Cumhuriyeti, tüm dünya kamuoyunun oluşturduğu baskı ortamına rağmen Yavru vatana çıkmış, sadece Türklere değil tüm adaya barışı getirmiştir.

Uzun yıllar tarifi mümkün olmayan acılar çekmiş Kıbrıs Türkleri, Türkiye Cumhuriyetinin müdahalesi ile barış ortamını yakalamış ancak huzur ortamı henüz sağlanamamıştır. Haklı davalarını uluslararası ortamında gerektiği kadar savunamayan Türk kesimi de facto bir cumhuriyet ile hayatını sürdürmektedir. Çözümün önündeki en büyük engel, uluslararası kamuoyunun taraflı ve adaletsiz tutumudur. Çözüm görüşmeleri esnasında oluşturulan sözde iyimser tabloya rağmen konuya taraf olan

¹⁷ Fuat Veziroğlu, *aynı eser*, s.313

güçler karar noktasına geldiklerinde yanlı tutum sergilemektedirler. Tüm yaşananları unutan dünya kamuoyu halen çözümsüzlüğün sebebi olarak gördükleri Kıbrıs Türklerini bedel ödenerek elde ettikleri kazanımlardan vazgeçmeye zorlanmaktadırlar.

KAYNAKÇA

Kitap:

BOZKURT İsmail, **Kıbrıs'ın Tarihine Kısa Bir Bakış**, AB ve Kıbrıs, Bugünü ve Geleceği, Gündoğan Yayınları, İstanbul, 2002 s.13.

JUDT Tony (Çeviren: Dilek Şendil), **Savaş Sonrası: 1945 Sonrası Avrupa Tarihi**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2009, s. 617.

KANOL Kani, **TMT'nin Şifreleri**, Kani Kanol Söylem Yayınları, Lefkoşa, 2012.

OBERLING Pierre (Çeviren: Mehmet Erdoğan), **Bellapais' e Giden Yol Kıbrıs Türklerinin Kuzey Kıbrıs' a Göçü**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1987 s.27.

ÖZAKMAN Turgut, **Çılgın Türkler Kıbrıs**, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 2012, s.368.

ÖZARSLAN Bahadır Bumin, **Uluslararası Hukuk Açısından Kıbrıs Sorunu**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007 İstanbul s.37.

VEZİROĞLU Fuat, **Denктаş ve Kıbrıs' ta Son Tango Bir Millet Uyanıyor:16 Kuran:Atilla**, İlhan Bilgi Yayınevi, Şubat 2007 s.194.

Makale

BULUNÇ Ahmet Zeki, **"Aslında Hiç Kimse Uyumuyordu"**, Kıbrıs Mektubu Dergisi, Cilt No:28, s.2-4.

FAHRİOĞLU Metin, **"KKTC'nin Tanınması ve Uluslararası Hukuk"**, Kıbrıs Mektubu, Kıbrıs Türk Kültürü Derneği Genel Merkezi Yayını, Cilt No:28, 2015, s.50-55.

IRKIÇATAL, Efkal, **"İkinci Dünya Savaşı Sonrası İngiltere'nin Ortadoğu Politikaları için Kıbrıs'ın Stratejik Önemi ve Kıbrıs Meselesinin Ortaya Çıkışı"**, SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:2012/1, Sayı:15, s. 31-59 s.47.

ÖZERSAY Kudret, **"Annan Planı ve Federal Yasaları Çerçevesinde Doğu Akdeniz Yetki Alanları"**, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi Sayı:59 s.205-229, s.4.